

!דפדפן

ושננתם לבניה ודברתם בם בשבת בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה • כג אדר א תשס"ח • 29 פברואר 2008

מושג השבוע: ויקהל

קולו לבין החיים בקבוצה שמעצימה את כל אחד מהקולות ויוצרת אמירה חדשה על בסיס התלכדות של כל חברי הקהילה, הוא שמנחה את כינוס בני ישראל בטרם ניגש בצלאל לעבודה. אם, כפי שאני טוען כאן מדי שבוע, התורה באה לשמש לנו משל לחיינו אנו, נדמה לי שהנמשל מובן מאלי.

בן אנדא

הפרשה נסובה בעיקר סביב איש אחד: בצלאל - אדריכל המשכן. ובכל זאת היא נפתחת במילה 'ויקהל': משה מכנס את בני ישראל ומבקש מכולם שיתגייסו לצורך העשייה. פעולת היחיד מקבלת את מלוא המשמעות כשהיא נעשית בתוך הקהילה, כלומר לטובתה ובהסכמתה. היא גם נתמכת על ידי עשיית האחרים, כל אחד לפי יכולתו. הצורך למצוא איזון בין האינדיבידואליזם שיאפשר לכל אחד להשמיע את

פרשת ויקהל (שמות לה-לח)

הנושאים המרכזיים בפרשה

1. קטע קצר על האיסור להדליק אש בשבת.
2. פירוט החומרים שמהם נבנו המשכן וכליו והדגשה על כך שחומרים אלה נתרמו על ידי כל העם. יש כאן חזרה כמעט מילה במילה על מה שנכתב בפרשות תרומה ותצווה, בהבדל אחד: שם מקבל משה הוראות בניה מדויקות וכאן בפרשת ויקהל מתואר הביצוע שנעשה לגמרי על פי ההוראות.

הקדמה

בין החומרים ששימשו לבניית המשכן אנו מוצאים את **התכלת והארגמן**. הצירוף (הלא מקרי) של תכלת וארגמן מופיע מספר רב של פעמים בפרשתנו וכן בשתי הפרשות הקודמות לה. למשל:

"וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש". ורש"י אומר על התכלת: "תכלת - צמר צבוע בדם חילזון וצבעו ירוק".

כמו כן בציווי ללבוש ציצית, צריכים החוטים להיות צבועים בצבע תכלת ("הכנף פתיל תכלת והיה לכם לציצית" - מתוך קריאת שמע). וזאת היא בוודאי הסיבה העיקרית לניסיונות הרבים שנעשו בעת החדשה לשחזר את אופן הפקת צבע התכלת המקורי (המקראי) ואת תהליך צביעת הבדים והחוטים.

תכלת וארגמן - צבעי מלכות וכהונה מן הזמן העתיק

דו שיח אפשרי בין שמוליק להוריו:

שמוליק סיפר ביום ששי להוריו שהיום הוא למד בגן, על צבעי התכלת והארגמן.

"מה בדיוק למדתם על התכלת והארגמן?" שאל אבא.

"הגננת סיפרה לנו שעם ארגמן ותכלת צבעו את הבגדים של הכוהנים וגם את הבדים האחרים שבהם השתמשו במשכן."

"ומאיפה אתה חושב שהם השיגו את הצבעים?" שאל אבא.

"מהחנות", השיב שמוליק.

הילה, שחזרה מבית הספר ושמעה את השיחה שבין שמוליק לאבא, פרצה בצחוק גדול. "מה איתך שמוליק, במדבר אין בכלל חנויות וכאשר יצאו בני ישראל ממצרים הם לקחו את הצבעים ממצרים".

"נכון", הוסיף אבא, והסביר שבני ישראל לקחו איתם מהמצרים בהשאלה (או כשכר עבודה) זהב, כסף ונחושת וגם בדים שהיו נצבעו על ידי המצרים בתכלת ובארגמן. בכל אלה השתמשו אחר כך האדריכלים והבנאים במלאכת המשכן.

"אבל איך בכלל צובעים את הבדים בתכלת וארגמן?" שאל שמוליק.

"תהליך הצביעה הוא די פשוט", התערבה אמא בשיחה המעניינת, "לוקחים אמבט מים גדול ומוסיפים לתוכו את הצבע. מחממים את המים עם הצבע וטובלים באמבט הצבע את הבד או החוטים שאותם רוצים לצבוע. אחר כך מוציאים את הבד או החוטים מתוך האמבט, שוטפים אותם במים נקיים ונותנים להם להתייבש. אחר כך רוקמים את החוטים הצבעוניים לתוך הבגד או הבד". אמא לקחה את ספר התנ"ך והקריאה לילדים את הפסוק מפרשת ויקהל "וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן".

"ומאיפה היה למצרים את הצבע?" שאל שמוליק.

"את זה אני כבר לא כל כך יודעת", אמרה אמא. "כשסבא יגיע לשבת תשאלו אותו. הוא כימאי ולבטח ידע לענות לכם."

מאוחר יותר הגיעו סבא וסבתא למזכרת בתיה כדי להתארח

בשבת אצל הילדים והנכדים. ליד שולחן השבת האזין סבא בקשב רב לשאלות של שמוליק והילה על התכלת והארגמן, וכשסיימו לשאול אמר להם סבא כך:

"הסיפור של התכלת והארגמן הוא מיוחד במינו וכדאי לכם להכיר אותו. היום כאשר אנו רוצים ללבוש בגד צבעוני, אנו הולכים לחנות ובחרים לנו בגד בכל צבע שאותו אנו אוהבים, או אפילו במבחר צבעים. אבל פעם זה לא היה כך בכלל. בעולם העתיק היו שלושה צבעים שמתוכם אפשר היה לבחור: תכלת, ארגמן ושני (אדום בהיר). את התכלת והארגמן הפיקו בעולם העתיק מחילזון טורף שקוראים לו ארגמון קהה קוצים, ואת צבע השני מתולעת. לחילזון הארגמון יש בלוטה שבתוכה נוזל בצבע סגול-אדום (ארגמן) וכאשר הוא מת מוציאים ממנו את הנוזל. בתחילה יש לדם החילזון צבע ארגמן אך לאט לאט הוא משתנה לצבע תכלת כאשר הוא נחשף לאור ולאוויר."

"אבל איך יודעים איזה חילזון זה הארגמון?" שאלה הילה. "הרי יש הרבה מאד חלזונות בים?"

"יפה שאלת" ענה סבא. "זה בכלל לא קל לזהות את החילזון, אבל אחד הסימנים שלו נמצא בקונכייה שלו. בקונכייה של הארגמון יש את שני גוני הצבעים כחול וסגול שהם סימן לתכלת וארגמן."

כששמע זאת שמוליק הוא רץ מיד לאוסף הקונכיות שסבא הביא לו מהואי לפני שנתיים וחיפש שם את קונכיית הארגמון. משלא מצא קונכייה שעליה פסים בצבעים כחול ואדום הוא התאכזב מאד.

"סבא, אתה יכול להביא לנו חילזון כזה?" ביקש. "לא חמוד", ענה סבא. "בגלל שבתקופה ההיא השתמשו בהרבה מאד ארגמונים להפקת התכלת והארגמן לא נשארו בחופי ישראל עוד חלזונות כאלה."

"אז מאיפה כל צבע התכלת שישנו על הרבה שמלות וחולצות וגרביים ומכנסיים?" הקשתה הילה. "היום כבר מפיקים את התכלת בדרכים אחרות," הסביר סבא. "אפשר למשל לקבל אבקה של צבע תכלת מעלים של עץ שקוראים לו אינדיגופרה, ואפשר להכין את התכלת באופן סינתטי."

"מה זה סינתטי?" שאלו שמוליק והילה בבת אחת כשהם צוחקים מהמילה המשונה.

"כל חומר בעולם הוא או טבעי או סינתטי," ענה סבא. "אתן לכם דוגמא שוודאי תכירו. צמר וכותנה הם חומרים טבעיים, אבל פלסטיק או המעיל ששמוליק לובש לא עשויים מחומרים טבעיים, אלא מחומרים סינתטיים. האם אתם יודעים מהיכן מגיעים אלינו הצמר והכותנה?" "אני יודע," התפרץ שמוליק. "הצמר מגיע מן הכבשים והכותנה מצמח הכותנה. אבל אני לא יודע ממה עושים פלסטיק."

"את הפלסטיק, את המעיל שלך ועוד דברים רבים עושים מנפט," הסביר סבא. "נפט הוא נוזל טבעי שנמצא עמוק באדמה. אנו שואבים את הנפט מן האדמה באמצעות קידוחים ואחר כך, בבתי חרושת מיוחדים, אנחנו הופכים את הנפט לכל מיני מוצרים, כמו פלסטיק."

התארכה השעה והתעייפו הילדים. סיכם סבא את הדיון בנושא ואמר: "נכדי היקרים, מכיוון שראיתי כי מאוד התעניינתם בצבעי התכלת והארגמן, ניקח אתכם סבתא ואני בחופשה הבאה שלכם לביקור במוזיאון ה'מזגנה' בקיבוץ נחשולים שליד חוף דור. במוזיאון הזה תוכלו לראות

שאריות של צמר שנצבע בצבע תכלת קדום שהופק מארגמון קהה קוצים. במוזיאון גם תוכלו לצפות בשיחזור של תהליך הצביעה הקדום. ובעוד כמה שנים, כאשר תהיו ילדים עוד יותר גדולים, תוכלו אפילו לצלול בים ולחפש בעצמכם את הארגמון קהה קוצים."

"אבל הוא יטרוף אותנו," קרא שמוליק בפחד. "אל תדאג," אמר סבא. "הארגמון טורף רק דגים ויצורים ימיים קטנים קטנים. הוא לא טורף בני אדם."

סוף דבר - מחומרים טבעיים לחומרים סינתטיים ומצביעת חוטי הציצית לצביעת בדי ג'ינס

העיסוק בתכלת ובארגמן מורכב הרבה יותר ממה שניתן לדון בו עם ילדים צעירים. בעת החדשה נעשו ניסיונות רבים לשחזר את הפקת התכלת המקורית ולצבוע בעזרתה חוטים של ציצית. ניסיונות אלה נעשו בעיקר על ידי יהודים דתיים שמטרתם המוצהרת הייתה לחדש את צביעת חוטי הציצית בתכלת ולקיים על ידי כך מצווה מן התורה. הם נתקלו בבעיה כפולה: ראשית צריך היה לזהות את החילזון הספציפי שממנו הפיקו את התכלת, ושנית, צריך היה לשחזר את תהליך הצביעה. הבעיה הראשונה נפתרה בקלות יחסית והחילזון שממנו הופקו התכלת והארגמן זוהה בסופו של דבר (לא לפני שהאדמו"ר מרדכי זיהה קודם לכן בטעות סוג מסוים של דיוןן כמקור התכלת). ובאשר לסוד תהליך הצביעה עצמו, די ברור שהוא אבד לנו לנצח בדומה לסוד האפרסמון (ראו במאמרם של ליאת יוספברג-בן יהושע ושמשון בן יהושע מגיליון 49, פרשת וארא). ובכל זאת, כיום פועלת עמותה בשם "פתיל תכלת" שצובעת חוטי ציצית בתכלת שהופקה מארגמונים אותם הם מייבאים מחו"ל (ספרד, אולי יוון).

המקורות התלמודיים והמאוחרים יותר העוסקים בתכלת הם רבים, מגוונים, ונראים לפעמים סותרים זה את זה. מספיק לקרוא את דברי רש"י שאומר שתכלת = ירוק (ראו למעלה), כדי להבין את התסבוכת שבקבלת גוון מאד מסוים של תכלת. לגבי הגוון של צבע התכלת ישנן גישות שונות והשאלה היא האם לקיום המצווה בציצית דרוש דווקא גוון מסוים או שהמצווה היא בכל גוון של תכלת (יש גישה כזאת).

מבחינה כימית אנו יודעים היום מהו ההרכב הכימי של ה"תכלת" המקראית. מדובר בחומר בשם אינדיגו שאותו עדיין מפיקים במקומות מסויימים (הודו, אפריקה) מעלים של עץ בשם אינדיגופרה. האינדיגו הוא חומר סינתטי מוצק (אבקה) בצבע כחול, שקל להכינו במעבדה. מחירו של האינדיגו הסינתטי נמוך עשרות מונים מהאינדיגו שמופק מארגמון.

אינדיגו משמש כיום כצבען העיקרי של מוצרי ג'ינס ועל כן ניתן לומר במונחים של צבע התכלת שמהעולם העתיק ועד ימינו עברנו מ...

צבע טבעי לצבע סינתטי

ומצביעת חוטי ציצית לצביעת... מכנסי ג'ינס

מרכז ליבנה

סב לנכדים בגן ובכיתה א' קשת בייס בן גוריון

לגבי צמצום מספר החיות בניסוי, מניעת סבל מיותר ושימוש באמצעי מחקר חלופיים למודלים בחיות. על אף התקווה כי בעתיד יקומו חלופות לשימוש בחיות מעבדה, אין עדיין בנמצא מודל היכול להתחקות אחר המורכבות המופלאה של גוף האדם. בעתיד ייתכן אף שימוש נרחב הרבה יותר ברקמות המופקות מחיות לצרכי השתלת איברים, שכן תרומות האיברים של האדם אינה מספקת את הצרכים. כמה פרדוקסים מלווים את המאבק של הארגונים המתנגדים לשימוש בבעלי חיים: הראשון הנו האלימות הרבה המלווה מאבק זה - החל מהשחתת ציוד, דרך אימים על חיי החוקרים וכלה בשחרור חיות מעבדה אל מותן הוודאי בעולם שאליו אין הן מותאמות. השני הינו ההתעלמות הגדולה מן הצרכים הבסיסיים של חיות המיועדות לאכילה, המהוות מעל ל-95% מהחיות שבשימוש האדם. כך למשל לכל תרנגולת יש מרווח תזונה של סנטימטרים בודדים - קטן לאין שיעור ממרחב המחיה של חיות המעבדה הפשוטה ביותר.

הפרדוקס הגדול ביותר הנו השקעת משאבים במאבק בניסויים בבעלי חיים, בעוד הנתונים הנ"ל זועקים להתייחסות להזנחה הגוררת הריגה המונית של חיות מחמד המושלכות לרחוב ונאספות ומושמות על-ידי מקלטי צער בע"ח. הערכה גסה אומדת את מספר חיות אלו כשווה ויש האומרים גדולה פי 10 מחיות המעבדה.

חובה עלי לציין את התועלת הרבה ממנה נהנים כולנו - הבריאים והחולים, האדם וחיות המשק והבר - מתגליות מחקריות המבוססות על נסיונות בבעלי חיים. אנו נהנים מבריאות הודות לחיסונים שפותחו בנסיונות בבעלי חיים; תינוקות רבים נולדו בזכות הפריות מבחנה שבוצעו ראשית דבר בארנבות; תרופות רבות המצילות ומאריכות את חיי חולי הסרטן נוסו והוכחו כיעילות בחיות מעבדה. קצרה היריעה מלציין ולפרט את ההישגים הרבים בנושאי השתלות איברים ורקמות, גנטיקה של מחלות ופיתוח אמצעי הדמיה וניתוחים חדשניים. אין ספק כי חינוכם של חוקרים, רופאים, אחיות ואף וטרינרים רבים נשען על נסיונם הראשוני בחיות-מעבדה. ברור כי נושא זה הינו נושא כאוב וחשוב ביותר הדורש מחשבה ורגישות, שינויים וקידמה מאפשרים כבר היום ובוודאי בעתיד הקלה על סבלם של בעלי החיים.

איג"א יאספסרעל בן-יפאלע

אם לתלמידות בגן ובכיתה ב' קשת בי"ס בן גוריון

מאָנײַניג אַדלע יאָגל פֿאַ קפּאָלע "עלער"

פּאַלעסטרעאָנישע אַלײאַנץ אַלץ מוסדלע פּאָלן "קלעל"?

פּאַקלעל אַלע:

052-6040704

לע פּאָסל אַלע:

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

פרשת השבוע לוקחת אותי לשני מחזות שונים: הראשון, תפקידן החשוב של הנשים בבניית וקישוט המשכן - טווית אריגי-המשכן: "וכל אשה חכמת לב בידה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני". על אף הפיתוי לעסוק בנושא המגדרי אפנה דווקא אל הנושא השני: תוצר ידיהן של חכמות הלב - מטווה התכלת הארגמן ותולעת השני - ואעסוק בשימוש בבעלי חיים. תכלת ארגמן ותולעת שני הם שלושה צבעים נדירים ויקרים (בתקופות מסוימות עלה הארגמן פי 20 מערך הזהב!) המופקים מן החי. השני מופק מביציה ומגופה של תולעת השני, ואילו הארגמן והתכלת מקונכיות או דם חלזונות. בכדי להפיק את הצבע היה צורך בכמויות אדירות של חלזונות - כיצד מתיישב שימוש מסיבי זה בבעלי חיים עם ההקפדה בחוקי המקרא על טיפול רחום בבעלי חיים? התשובה מן הסתם נעוצה באיזון העדין בין שימוש בחיות לבין חוסר התאכזרות אליהן. כיצד כיום מתייחסת המדינה והחברה הישראלית לשימוש בבעלי חיים שאינו לצרכי מזון?

ניסויים בבעלי חיים מתבצעים במסגרת מחקרים בתחומי הרפואה, הפסיכולוגיה, הקוסמטיקה וייצור חומרי הניקוי. לדברי המצדדים בניסויים, הניסויים בבעלי חיים מאפשרים להציל חיי אדם, להאריך אותם ולשפר את איכותם. המחקרים שנעשים על בעלי חיים מאפשרים לרפא ולמנוע מחלות, מגיפות ורעב. הגופים המתנגדים לניסויים בבעלי חיים שוללים שלילה עקרונית ניסויים בבעלי חיים, מותחים ביקורת קשה על תפקוד המועצה לניסויים בבעלי חיים ודורשים לשנות את החוק הקיים.

מעט נתונים על שילוב בעלי חיים במחקר בישראל (הנתונים לקוחים מתוך דו"ח שהוגש לוועדה המשותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת המדע והטכנולוגיה) מבעלי החיים המומתים לצורכי האדם - 96.5% מומתים לצורכי מזון, 2.6% בספורט הציד, 0.4% במקלטי צער בעלי חיים, 0.2% לשם פרוותם ו-0.3% לצורך מחקר ולימוד. כ-30% מהמחקרים הרפואיים נעשים בשילוב ניסויים בבעלי חיים, כ-30% נעשים בתרבות תאים וכ-40% בבני-אדם. יותר מ-93% מהמחקרים שנעשים בסיוע בעלי חיים נעשים בחיות מעבדה כמו מכרסמים, עופות וצפרדעים. כ-6% נעשים בחיות כמו ארנבות, פרות, עזים, כבשים וחזירים, ורק פחות מ-1% נעשים בלית ברירה בחיות כמו קופים וכלבים.

בשנת 1994 חוקק חוק צער בעלי חיים בכנסת ישראל. מדהים לציין כי חוק זה חוקק, בעוד שאין כלל חקיקה מוסדרת על זכויות חולים המשתתפים במחקרים קליניים של תרופות חדשניות. על-פי חוק צער בעלי חיים, כל ניסוי בבעלי חיים דורש אישור של ועדה המונה 23 נציגים של האוניברסיטאות וארגוני הרופאים, משרדי הממשלה, חברות תעשייה וארגונים המתנגדים לניסויים. בולטים בהעדרם בהרכב זה הינם קבוצות לחץ שלהם האינטרס הגדול ביותר לקידום המחקר - קבוצות של חולים כרוניים וסופניים. כל ניסוי המבוצע בארץ מקבל את אישור הוועדה. לפי דיווח אחרון של נציגי הוועדות, מיעוט מההצעות מאושרות בהגשה ראשונית, חלק נידחות ורובן אינן מאושרות בהגשה ראשונית אלא נדרשות לשינויים. הוועדות מופקדות על פיקוח וייעוץ

מה עשו לפורים? הפכו את פורים להפסקה בחיים. אומרים "פוס" למוסר, לערכים, ונותנים לכל הרפש המוחבא בפנים להישפך החוצה. "נכנס יין - יצא סוד". הרבנים תמיד הדגישו שבפורים מתגלה פנימיותו האמיתית של האדם. תלמידים חכמים שותים לשכרה - והנה מרגליות תורה נשפכות מפיהם. אז זהו, שלא. אצל 99% מהאנשים מה שיוצא זה איש המערות שכל השנה נעול עמוק בפנים.

פעם מישהו אמר לי "בפורים פטורים מנוק מועט". כלומר, לפי ההלכה, עם השכן הקיא בחדר המדרגות בפורים, הוא פטור מלשלם על הנזק (או לדאוג לניקיון). אתם מבינים? ההשתוללות הרבתי קיבלה אפילו גושפנקא הלכתית! (יש לציין שזו הלכה רק מהדור האחרון). לפעמים, כשאני מביט בעדר בני אדם שתויים "שמחים" בפורים, אני חושב לעצמי שאולי אלוהים מתחרט שהוא לא נתן להמן איזה ניצחון חלקי. פוגרום קטן בשושן, מה יש? רק ליהודים מגיע להשתולל? חוץ מזה, מה זו השתוללות חד-פעמית של כמה אנשי פרס ומדי לעומת התפרעות לדורות של עם ישראל? אולי זה מוגזם, אבל כך אני מרגיש.

ודאי שמותר לשמוח. גם מותר לשנות. אבל הכל בפרופורציה, גם בפורים. לשכרות סתם אין שום יתרון, ושלא יבלבלו לי את המוח על היופי של לתת לפנימיות להשתחרר. אני לא רוצה להיות נביא זעם או מוכיח בשער. אבל אני פשוט לא מצליח להבין את החג הזה. קשה לי. אני לא מצליח להתחבר אליו בשום צורה. לא לנפצים, לא לשכרות הברברית. אצלי חודש אדר הוא החודש המעיק ביותר בשנה.

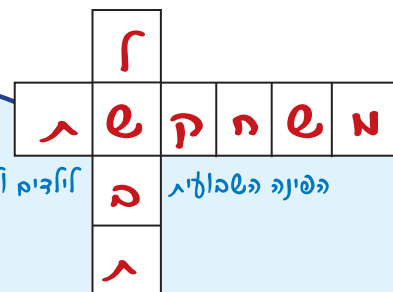
אריאל ידן

אב לתלמידה בכיתה א' קשת
ב"ס בן גוריון

אנו נמצאים בעיצומה של תקופת חודשי אדר - השנה "התברכנו" בשני חודשים כאלה. רוב עם ישראל אינו זוכר ביום-יום את התאריך העברי ומתי חל ראש חודש. אך הפלא ופלא, מיד עם כניסת אדר א' כבר התחילו נפצים מתעופפים ברחובות.

יש לי בעיה עם פורים. הטראומה שלי מתחילה בישיבה בה למדתי. הלכנו לביתו של אחד הרבנים בפורים אחר הצהריים. ישבנו לשמוע דברי תורה, וכמובן שכולם שתו. אחד הבחורים הקיא. היתה אווירת תוהו ובוהו. לבסוף הגיע זמן תפילת מנחה וכולם הלכו להתפלל, משאירים אחריהם עיי חרבות. נשאיתי עם אשתו של הרב כדי לנקות. בזמן שגרפתי החוצה מים נשבעתי לעצמי שלא אחגוג יותר פורים בישיבה. ההורים שלי גרים בשכונה חרדית בירושלים. כמעט כל שנה אנחנו נוסעים אליהם יום אחרי פורים, כשהערים מוקפות החומה (שזה שם קוד בעצם לירושלים) חוגגות את "פורים דמוקפין". כל שנה, ללא יוצא מן הכלל זו חוויה טראומטית. תמיד ילדים קטנים שמעשנים, תמיד בחורי ישיבה שמלכלכים את חדר המדרגות. שנה אחת, כאשר כבר נסענו הביתה, קפץ אל תוך הכביש בחור שמן ושתוי. לא מספיק שכמעט פגעתי בו, הוא עוד הוסיף חטא על פשע והתיישב על מכסה המנוע של מכונית. השיכור התחיל לדפוק בפרעות על החלון, ולא הסכים לרדת.

פורים היה אמור להיות חג של מתנות לאביונים, משלוח מנות (בלי חשבונות מה הוא הביא ולמה היא לא הביאה). תקופת של אחדות ודאגה לחלש ולמסכן. במקום זה הפכנו אותו לחג היין והבירה, והעיקר: לאבד את הראש עד דלא ידע.

אליאב

אריאל

בפרשת ויקהל ממנה הקב"ה את בצלאל ואהליאב לתפקיד המעצבים האמנותיים של המשכן וכליו. התבוננו בשמות אלה ונסו ליצור מאותיותיהם מילים חדשות לפי ההגדרות המופיעות. האם אתם מסוגלים למצוא עוד מילים חבויות בשמות אלה?

בצלאל!

נלך ויבדע צלצל

אהליאב

בצלאל

* פורצת מהר געש _____

* אחת מארבע האמהות _____

* ההיפך משנא _____

* בת זוגו של האריה _____

* ירק חריף _____

* בעל חיים בעל שריון _____

* איבר המזרים דם בגופנו _____

* חיילים משרתים בו _____

* ירד מתחת לפני המים _____